

Asia: VN/30248/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit esityksestä

Esitysluonnos vaikuttaa merkittävältä ja tarpeelliselta uudistukselta, joka pyrkii vastaamaan rangaistusten täytäntöönpanoon liittyviin keskeisiin sääntelypuutteisiin. Erityisesti vakaviin yhteiskunnallisiin häiriötilanteisiin liittyvän sääntelyn täsmentäminen on perusteltua ja ajankohtaista. Esityksessä tunnistetaan laajasti nykytilan ongelmat, erityisesti lainsäädännön puutteet sekä epäyhtenäiset käytännöt.

Pidämme kokonaisuutta perusteltuna, mutta korostamme, että esityksessä painottuu selvästi turvallisuus- ja kontrollinäkökulma. Rangaistusten täytäntöönpanon keskeinen tavoite eli kuntoutuminen, rikoksettomaan elämäntapaan kiinnittyminen sekä sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen tulee säilyttää keskiössä myös uudistetussa sääntelyssä.

Esityksessä tunnistetaan selkeästi nykytilan keskeinen ongelma: sääntely on monin osin puutteellista erityisesti poikkeuksellisissa tilanteissa, ja käytännöissä on ollut epäselvyyttä tai liiallista vaihtelua. Tätä taustaa vasten lakimuutokset ovat pääosin perusteltuja.

Pidämme tärkeänä, että pykäläehdotusten toimeenpanossa korostetaan välttämättömyyttä, suhteellisuutta ja perusoikeusmyönteistä tulkintaa. Sääntämisyjärjestyksen kannalta olennaista on, että säännökset, jotka mahdollistavat puuttumisen vangin yhteydenpitoon, vapauteen, yksityisyyteen tai terveydenhuoltoon, kirjoitetaan täsmällisesti ja niitä sovelletaan suppeasti. Lisäksi olisi perusteltua varmistaa, että silloin kun toimintaa joudutaan rajoittamaan, laissa tai vähintään toimeenpanon ohjauksessa korostetaan korvaavien toimintojen järjestämistä pelkän supistamisen sijasta.

Yleiset kommenttinne esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteet ovat pääosin kannatettavia. Toimivaltuuksien selkeyttäminen, oikeusturvan vahvistaminen ja käytäntöjen yhdenmukaistaminen ovat perusteltuja tavoitteita.

Samalla on kuitenkin todettava, että tavoitteiden painopiste on vahvasti turvallisuuden lisäämisessä.

Korostamme, että turvallisuustavoitteiden rinnalla tulee yhtä vahvasti huomioida vankien oikeus kuntoutumiseen, oikeus terveydenhuoltoon, oikeus ylläpitää yhteyksiä läheisiin sekä oikeus osallistua toimintakykyä tukevaan toimintaan. Turvallisuusseikkojen huomioiminen ei saa käytännössä johtaa siihen, että hoito, kuntoutus, yhteydenpito ja vapautumiseen valmistautuminen heikentyvät

Toiminta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa / vankiloiden toiminta

Esityksessä kuvataan laajasti häiriötilanteiden vaikutuksia vankiloiden arkeen ja toimintaan. Tämä osa on perusteltu, sillä koronapandemia osoitti konkreettisesti, että vankiloiden toiminta voi kriisitilanteissa muuttua nopeasti ja sääntelyllä tulee pyrkiä selkeyttämään tilannetta.

Korostamme, että toiminnan keskeyttäminen ei saa olla ensisijainen ratkaisu. Lainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa tulee ohjata siihen, että ensisijaisesti pyritään järjestämään toiminta turvallisesti uudella tavalla. Tämä koskee erityisesti kuntouttavaa toimintaa, yhteydenpitoa läheisiin, opiskelua, ohjelmia sekä päihde- ja mielenterveyshoitoa. Jos esimerkiksi tapaamisia joudutaan rajoittamaan, rinnalle tulee järjestää etäyhteyksiä ja muita korvaavia yhteydenpitotapoja. Jos ryhmämuotoinen toiminta ei ole mahdollista, tulee tarjota yksilöllisiä tai digitaalisia korvaavia vaihtoehtoja. Pidämme erityisen tärkeänä, että terveydenhuollon, päihdehoidon ja mielenterveyspalveluiden saatavuus turvataan nimenomaisesti myös vakavissa häiriötilanteissa. Tähän tulee myös varautua etukäteen tarvittavin digitaalisten välineiden ja ratkaisujen muodossa, ei vasta siinä vaiheessa, kun poikkeustilanne on käsillä.

Toiminta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa / yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano

Esityksessä tunnistetaan perustellusti, että myös yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano voi kriisitilanteissa vaikeutua tai edellyttää joustavuutta, johon nykyinen sääntely ei kaikilta osin taivu.

Pidämme muutostarvetta perusteltuna, mutta korostamme, että yhdyskuntaseuraamusten keskeyttäminen tai sisältöjen muuttaminen ei saa johtaa siihen, että henkilö putoaa palveluiden ulkopuolelle. Päinvastoin juuri kriisitilanteissa riski syrjäytymisen, päihdeongelmien pahenemisen ja hoidon keskeytymisen suhteen voi kasvaa. Siksi on tärkeää, että keskeytystilanteissa varmistetaan asiakkaan ohjautuminen sosiaali- ja terveyspalveluihin, päihde- ja mielenterveyshoitoihin sekä muuhun kuntouttavaan tukeen. Seuraamuksen joustavoittaminen ei saa käytännössä tarkoittaa tuen poistumista, eikä elämäntilanteen pitkittymistä epävarmana. Erityisen haitallista pitkä epävarmuus on henkilöille, joiden elämäntilanne on jo valmiiksi haavoittuva ja joiden kuntoutuminen edellyttää ennakoitavaa rakennetta ja selkeitä etenemispolkuja. Jos yhdyskuntaseuraamuksen alkaminen tai

jatkuminen jää pitkäksi aikaa epävarmaksi, tilanne voi vaikeuttaa merkittävästi henkilön tulevaisuuden suunnittelua, työn, opintojen, hoidon ja muun arjen yhteensovittamista sekä lisätä kuormitusta ja syrjäytymisriskiä.

Vankiloita koskeva sääntely, esim. vankilan alueen määrittely

Tätä asiakokonaisuutta koskeva sääntelyn täsmentäminen on perusteltua ja oikeusturvan kannalta tarpeellista. Esityksessä tuodaan esiin, että vankilan alueen määrittely on ollut hajanaista ja osin välillistä.

Katsomme, että sääntelyn täsmällisyys on tässä kohdassa tärkeää sekä henkilökunnan toimivallan että vangin oikeusturvan kannalta. Mitä selkeämmin vankilan alue, tilat ja toimivallan rajat määritellään, sitä yhdenmukaisemmin lakia voidaan soveltaa.

Vankilan osastoja koskeva sääntely / tehostetun valvonnan osastot

Tehostetun valvonnan osastoja koskevan sääntelyn täsmentäminen vaikuttaa tarpeelliselta uudistukselta. Esityksessä tunnistetaan nykytilan ongelmia, kuten se, että sijoittamisen perusteet, osaston tarkoitus, toiminnan sisältö ja pois pääsemisen edellytykset ovat jääneet epäselviksi.

Korostamme, että tehostetun valvonnan osaston ei tule muodostua käytännössä pysyväksi tai sisällöltään passivoivaksi järjestelyksi. Sijoittamisen perusteiden tulee olla täsmällisiä, päätösten määräaikaista ja säännöllisesti uudelleenarvioitavia. Osastolta pois pääsemiselle tulee olla selkeä, läpinäkyvä ja tosiasiallisesti saavutettavissa oleva polku. Lisäksi on tärkeää, että myös näillä osastoilla turvataan pääsy kuntouttavaan toimintaan, päihde- ja mielenterveyspalveluihin, terveydenhuoltoon ja yhteydenpitoon. Turvallisuus ei saa merkitä toimeettomuutta tai toivottomuutta.

Vankilan osastoja koskeva sääntely / sopimusosastot

Sopimusosastoja koskevan sääntelyn täsmentäminen on kannatettavaa. Sopimusosastot ovat merkittävä osa päihteettömyyden tukemista ja kuntoutumista, mutta sääntelyssä on ollut epäselvyyttä sijoittamisen perusteista.

Pidämme tärkeänä, että sopimusosastojen tarkoitus pysyy aidosti kuntouttavana. Päihteettömyyttä tukeva osastomalli on merkityksellinen, mutta sen tulee sisältää myös riittävästi hoitoa, kuntoutusta,

tukea ja jatkopolkuja. Päihteettömyyden valvonta ei yksin riitä, vaan tarvitaan myös mahdollisuuksia käsitellä riippuvuutta, mielenterveyttä ja elämänhallintaa.

Lakia alemmat säädökset ja määräykset

Lakia alempia säädöksiä ja määräyksiä koskevan sääntelyn täsmentäminen on perusteltua oikeusturvan ja perusoikeuksien näkökulmasta. Esityksessä nostetaan esiin, että määräyksenantovaltuudet ovat olleet osin liian avoimia.

Haluamme korostaa, että mitä lähempänä sääntely koskettaa vangin oikeuksia, vapauksia tai arkea, sitä selkeämmin asiasta tulee säätää lain tasolla. Järjestyssäännöillä ja määräyksillä ei tule käytännössä laajentaa rajoituksia sellaisille alueille, joista ei ole laissa riittävän täsmällistä sääntelyä.

Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

Valvontatoimivaltuuksien selkeyttäminen on ymmärrettävä tavoite, mutta samalla kyse on alueesta, jossa puututaan merkittävästi seuraamuksia suorittavien henkilöiden perusoikeuksiin. Siksi sääntelyn täsmällisyys ja soveltamisen suhteellisuus ovat erityisen tärkeitä.

Pidämme tärkeänä, että toimivaltuuksien selkeyttäminen ei johda automaattisesti toimivaltuuksien laajenevaan käyttöön. Valvontaa tulee käyttää vain siinä laajuudessa kuin turvallisuus ja lain tarkoitus välttämättä edellyttävät. Erityisesti tulee huomioida, ettei valvonnan lisääntyminen tarpeettomasti heikennä luottamuksellista työskentelyä, kuntouttavaa vuorovaikutusta tai seuraamusta suorittavan henkilön mahdollisuutta rakentaa ja ylläpitää toimivia suhteita sekä läheisiin, että auttaviin tahoihin. Tämä on keskeistä kuntoutumisen, hyvinvoinnin ja rikoksettomaan elämään kiinnittymisen kannalta.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Tämä asiakokonaisuus on tärkeä sekä normaalisuuseriaatteen että vapautumiseen valmistautumisen näkökulmasta. Pidämme muutosta kannatettavana, koska se tukee arjen taitoja ja yhdenvertaisuutta, mutta tuomme myös esiin, että kaikilla vangeilla ei ole tosiasiallisesti samoja valmiuksia tai mahdollisuuksia henkilökohtaisen maksuvälineen käyttöön.

Maksuvälineitä koskeva uudistus voi tukea kuntoutumista, itsenäistymistä ja vapautumisen jälkeistä arjessa selviytymistä. Samalla tulee huolehtia siitä, ettei kukaan jää käytännössä ilman toimivia maksamisen mahdollisuuksia esimerkiksi velkaantumisen, pankkipalvelujen puuttumisen, toimintakyvyn rajoitteiden tai sosiaalisen syrjäytymisen vuoksi. Järjestelmässä tulee olla joustavat ja tosiasiallisesti saavutettavat vaihtoehdot niille, joilla ei ole henkilökohtaista maksukorttia. Tässä kohtaa on myös tärkeää nähdä yhteys taloudelliseen kuntoutumiseen ja arjenhallintaan.

Haluamme tuoda esiin myös käytännön haasteet, joita nykyiseen vankilan tilijärjestelmään on liittynyt. Erityisesti tilanteissa, joissa vangille on myönnetty harkinnanvaraista toimeentulotukea, varojen siirtäminen vankilan tilille ei ole käytännössä toiminut sujuvasti. Tämä on johtanut siihen, että vangille on jouduttu toimittamaan erillisiä maksusitoumuksia, joiden käyttäminen vankilaolosuhteissa on osoittautunut vaikeaksi ja osin jopa epärealistiseksi. Käytännön haasteet ovat työllistäneet merkittävästi sekä sosiaaliviranomaisia että vankiloiden henkilöstöä, ja samalla ne ovat voineet asettaa vangit keskenään eriarvoiseen asemaan sen perusteella, kuinka hyvin maksujärjestelyt ovat yksittäistapauksessa onnistuneet.

Katsomme, että maksuvälineitä koskevaa uudistusta toimeenpantaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota järjestelmien toimivuuteen, viranomaisten väliseen yhteensopivuuteen sekä siihen, että myös sosiaalietuuksien maksaminen ja käyttö onnistuvat käytännössä sujuvasti ilman erillisiä kiertäviä ratkaisuja. Mikäli vangilla olisi henkilökohtainen suomalainen maksukortti ja tili käytettävissä, tämä saattaisi ratkaista ongelman.

Vankilasta vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon

Tämä on esityksen kannalta erittäin merkittävä ja käytännössä tärkeä muutos, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon sekä Rikosseuraamuslaitoksen rajapinnassa. Esityksessä tunnistetaan, että nykytilassa vastuu kuljetuksista ja niihin liittyvästä turvallisuudesta on ollut epäselvä.

Lausunnonantaja pitää muutosta erittäin kannatettavana. Kyse on olennaisesti hoidon jatkuvuudesta ja siitä, ettei vakavasti oireileva henkilö jää hallinnollisen epäselvyyden vuoksi ilman jatkohoitoa. Samalla on tärkeää, että järjestelyt toteutetaan ihmisarvoisesti, turvallisesti ja hoitoketjua tukevalla tavalla. Tämä kohta liittyy suoraan henkilön oikeuteen saada terveydenhuoltoa/sairaanhoitoa sekä siihen, että vapautuminen ei katkaise jo alkanutta hoitoa.

Vangeille myönnettävät poistumisluvat

Poistumislupia koskevan sääntelyn uudistamisessa on perusteltua huomioida turvallisuusseikat nykyistä selkeämmin. Korostamme kuitenkin vahvasti, että poistumislupien merkitys ei ole vain turvallisuusharkinnassa, vaan ne ovat olennainen osa kuntoutusta, yhteydenpitoa läheisiin ja vaiheittaista vapautumista.

Pidämme tärkeänä, että tämä lähtökohta säilyy aidosti myös käytännön soveltamisessa. Turvallisuusnäkökulman vahvistuminen ei saa johtaa siihen, että poistumislupia käytännössä myönnetään aiempaa harvemmin tai kapeammalle joukolle tavalla, joka heikentää yhteyksiä läheisiin, hoitoon hakeutumista tai vapautumiseen valmistautumista. Poistumisluvat voivat olla keskeinen väline myös päihde- ja mielenterveyshoidon toteutumisessa, perhesuhteiden ylläpidossa ja rikoksettomaan arkeen siirtymisessä.

Hoitoon pääsystä ajankohdasta ilmoittaminen

Tämä asiakokonaisuus on tärkeä erityisesti silloin, kun kyse on vangin päästämisestä hoitoon vankilan ulkopuolelle. Esityksessä arvioidaan tarvetta säätää mahdollisuudesta jättää yksittäistapauksissa tarkka ajankohta ilmoittamatta, jos se on välttämätöntä turvallisuussyistä.

Ymmärrämme turvallisuuteen liittyvät perusteet, mutta korostamme, että hoitoon pääsyn tulee toteutua aidosti eikä sääntely saa vaikeuttaa hoitoon ohjautumista, hoitoon sitoutumista tai hoidon valmistelua enempää kuin on välttämätöntä. Erityisesti päihde- ja mielenterveyshoidossa ennakoitavuus voi olla tärkeä osa turvallista ja hallittua siirtymää. Siksi poikkeusmahdollisuuden tulee olla aidosti rajattu, yksittäistapauksiin perustuva ja tarkoin perusteltu.

Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen / aikuiset vangit

Vankilan ulkopuoliseen laitokseen sijoittaminen on kuntoutuksen kannalta erittäin tärkeä väline. Pidämme perusteltuna, että sääntelyä täsmennetään, mutta korostamme, että ulkopuolisen laitossijoituksen tulee säilyä aidosti käytettävissä olevana keinona eikä vain poikkeuksellisenä mahdollisuutena.

Tuomme esiin, että ulkopuolinen laitossijoitus voi olla erittäin tärkeä osa päihdekuntoutusta, mielenterveyden hoitoa, toimintakyvyn vahvistamista sekä asteittaista siirtymää vankilasta kohti rikoksetonta elämää. Tämän vuoksi sääntelyn toimeenpanossa on varmistettava, että sijoitusmahdollisuuksia käytetään aktiivisesti silloin, kun ne tukevat vangin kuntoutumista ja turvallista vapautumista. Pelkkä turvallisuuden korostaminen ei saa johtaa siihen, että kuntouttavia sijoitusmahdollisuuksia käytetään liian varovasti.

Käytännön työssä on ajoittain törmätty tilanteisiin, joissa vankilasta on oltu yhteydessä hyvinvointialueen sosiaalipalveluihin ja edellytetty maksusitoumuksen myöntämistä vangille esimerkiksi päihdekuntoutuslaitokseen tai asumispalveluun rangaistuksen aikana. Tällaiset tilanteet ovat ongelmallisia, koska ne hämärtävät vastuunjakoja Rikosseuraamuslaitoksen ja hyvinvointialueen välillä ja siirtävät rangaistusajan aikaisiin tarpeisiin vastaamista sosiaalipalvelujen harkinnan varaan.

Korostamme, että ulkopuoliseen laitokseen sijoittamisen yhteydessä kyse on nimenomaisesti rangaistusajan aikaisista tarpeista, jotka voivat osittain myös syntyä tai korostua vankilaolosuhteissa. Tällaisia ovat esimerkiksi päihdeongelmat, mielenterveyden haasteet sekä elämänhallinnan vaikeudet, joiden hoitaminen on keskeinen osa rangaistuksen täytäntöönpanon tavoitteita. Näin ollen palveluiden järjestämis- ja kustannusvastuun tulee lähtökohtaisesti säilyä sillä taholla, joka vastaa rangaistuksen täytäntöönpanosta. Vastuun siirtäminen hyvinvointialueille tilanteissa, joissa kyse on vankeusaikana toteutettavasta kuntoutuksesta, hämärtää viranomaisvastuita ja voi johtaa sekä palveluiden viivästymiseen että epäyhtenäisiin käytäntöihin.

Katsomme, että sääntelyä täsmennettäessä tulee varmistaa selkeä ja valtakunnallisesti yhdenmukainen vastuunjako siten, että rangaistusajan aikaiset kuntouttavat palvelut eivät ole riippuvaisia hyvinvointialueiden harkinnasta, vaan ne toteutuvat osana rangaistuksen täytäntöönpanoa.

Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen / alle 18-vuotiaat vangit

Alaikäisten kohdalla ulkopuoliseen laitokseen sijoittamista tulee tarkastella vielä aikuisia korostetummin lapsen edun, kehityksellisen tarpeen ja kuntouttavan työtteen näkökulmasta. Alaikäisten kohdalla turvallisuus on tärkeää, mutta yhtä tärkeää on se, että järjestelmä ei vahvista syrjäytymistä, rikosidentiteettiä tai katkenneita palvelupolkuja.

Katsomme, että alaikäisten osalta tulee erityisesti korostaa mahdollisuutta sellaisiin sijoitusratkaisuihin, jotka tukevat kasvua, koulunkäyntiä, hoitoa, perhesuhteita ja rikoksettomaan elämään kiinnittymistä. Päihde- ja mielenterveyshoidon sekä muun tuen saatavuus tulee turvata alaikäisillä erityisen vahvasti. Jos ulkopuolinen laitossijoitus voi aidosti vahvistaa nuoren kuntoutumista, sen käyttöä tulee tukea.

Korostamme, että myös alaikäisten vankien osalta ulkopuoliseen laitokseen sijoittamisen yhteydessä on kyse nimenomaisesti rangaistusajan aikaisista tarpeista, jotka voivat osittain myös syntyä tai korostua vankilaolosuhteissa. Tällaisia ovat esimerkiksi päihdeongelmat, mielenterveyden haasteet sekä elämänhallinnan vaikeudet, joiden hoitaminen on keskeinen osa rangaistuksen täytäntöönpanon tavoitteita myös alaikäisten kohdalla.

Alaikäisten osalta korostuu lisäksi lapsen edun ensisijaisuus sekä tarve turvata kehitystä, kasvua ja kuntoutumista tukevat palvelut. Tästä huolimatta kyse on edelleen rangaistuksen täytäntöönpanon aikaisesta kokonaisuudesta, eikä vastuu näiden tarpeiden hoitamisesta voi siirtyä epäselvästi eri viranomaisten välillä. Näin ollen myös alaikäisten kohdalla palveluiden järjestämis- ja kustannusvastuun tulee lähtökohtaisesti säilyä sillä taholla, joka vastaa rangaistuksen täytäntöönpanosta. Vastuun siirtäminen hyvinvointialueille tilanteissa, joissa kyse on vankeusaikana toteutettavasta kuntoutuksesta, hämärtää viranomaisvastuita ja voi johtaa sekä palveluiden viivästymiseen että epäyhtenäisiin käytäntöihin.

Katsomme, että sääntelyä täsmennettäessä tulee varmistaa selkeä ja valtakunnallisesti yhdenmukainen vastuunjako siten, että myös alaikäisten vankien rangaistusajan aikaiset kuntouttavat palvelut eivät ole riippuvaisia hyvinvointialueiden harkinnasta, vaan ne toteutuvat osana rangaistuksen täytäntöönpanoa lapsen edun mukaisesti.

Muut mahdolliset huomiot esitysluonnoksesta

Korostamme koko esityksen osalta neljää näkökulmaa.

Ensinnäkin vankien oikeuksien tulee säilyä näkyvästi mukana myös silloin, kun sääntelyä kehitetään turvallisuuden näkökulmasta. Erityisesti oikeus terveydenhuoltoon, oikeus yhteydenpitoon, oikeus kuntoutumiseen ja oikeus ihmisarvoiseen kohteluun tulee turvata kaikissa tilanteissa.

Toiseksi silloin, kun toimintaa joudutaan rajoittamaan tai supistamaan, rinnalle tulee järjestää korvaavia toimintamuotoja. Tämä koskee erityisesti tapaamisia, ohjelmia, opiskelua, kuntouttavaa toimintaa sekä hoitoa. Pelkkä toiminnan vähentäminen ilman korvaavia ratkaisuja lisää toimettomuutta, heikentää kuntoutumista ja voi lisätä turvallisuusongelmia pitkällä aikavälillä.

Kolmanneksi päihde- ja mielenterveyshoidon sekä muun terveydenhuollon jatkuvuus on turvattava koko täytäntöönpanon ajan ja erityisesti siirtymävaiheissa. Tämä korostuu sekä häiriötilanteissa, poistumisluvilla, ulkopuolisissa sijoituksissa että vapautumistilanteissa. Korostamme, että kyse on rangaistusajan aikaisista tarpeista, jotka voivat osittain myös syntyä tai korostua vankilaolosuhteissa. Näin ollen näiden palveluiden järjestämis- ja kustannusvastuun tulee säilyä selkeästi sillä taholla, joka vastaa rangaistuksen täytäntöönpanosta. Vastuun siirtyminen tai epäselvyys eri viranomaisten välillä voi johtaa palveluiden viivästymiseen, katkoksiin hoitoketjuissa sekä alueellisesti vaihteleviin käytäntöihin, mikä heikentää sekä yhdenvertaisuutta että kuntoutumisen edellytyksiä.

Neljänneksi yhteydenpidon merkitystä ei tule aliarvioida. Läheissuhteet, hoitokontaktit ja muut yhteydet yhteiskuntaan tukevat kuntoutumista ja vähentävät vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja. Siksi niiden rajoittamiseen tulee suhtautua pidättyvästi ja aina etsiä korvaavia ratkaisuja.

Penninkangas Tanja
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue - Asiakasohjaus ja sosiaalityö,
palvelualuejohtaja Päivi Saukko ja aikuissosiaalityön vastuuyksikköjohtaja
Taija Rantamäki